

พรรค ทหารในการเมืองไทย

ณัฐพล วิทยะรังษี^{1*}

รับบทความ: 16 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2566 ตอรับบทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคทหารในระบบการเมืองไทย เป็นการวิจัยในรูปแบบพรรณนาโดยการวิเคราะห์เอกสารและทบทวนวรรณกรรมใน 3 ประเด็น คือ ภูมิหลังของพรรค นายทุนที่สนับสนุนพรรค และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า พรรคทหารที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบันมี 3 พรรค คือ พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชาชน โดยพรรคเสรีมนังคศิลาจัดตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดอำนาจทางการเมืองของคณะบริหารประเทศชั่วคราว สนับสนุนให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้น พรรคสามัคคีธรรมมุ่งสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เพื่อให้ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และพรรคพลังประชาชน มุ่งสืบทอดอำนาจให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทั้ง 3 พรรคพยายามที่จะสร้างความชอบธรรมทางการเมืองโดยให้กองทัพเข้ามามีบทบาทในการควบคุมกิจการทางการเมืองภายในพรรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคทหารเกิดความล้มเหลวในการสืบทอดอำนาจ ทั้งนี้พรรคพลังประชาชนได้ใช้ตัวละครทางการเมืองซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นและผู้ทรงอิทธิพลเข้ามาเป็นหุ่นเชิดให้กับกองทัพโดยมีผู้นำกองทัพอยู่เบื้องหลังการดำเนินกิจการทางการเมือง นอกจากนี้ยังได้ออกแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี รวมถึงการใช้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งทางการเมือง

คำสำคัญ: กองทัพ การเมือง พรรคการเมืองทหาร

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการจัดการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* อีเมล: toy_tatoku@hotmail.com

Military Parties in Thai Politics

Natthapon Vitthayaroengchai ^{1*}

Abstract

This article aims to study the factors affecting the success and failure of the military party. It is a descriptive and analytical type of research by collecting data on documentary studies, interviewing information from newspapers, theses, books, and related content from various websites. The samples are 3 military parties: Seri Manangkhasila Party, Justice Unity Party, and PalangPracharath Party. And 3 major areas are investigated; party background, supporting capitalists, and the related laws.

It is found that Seri Manangkhasila Party established to inherit the political power of the Provisional Administrative Council to support Field Marshal P. Pibulsongkram to return to the position of Prime Minister after the end of World War II. Justice Unity Party was to inherit the power of the National Council for Peace and Order (NSC.) to encourage Gen. Suchinda Kraprayoon to take the position of Prime Minister. And PalangPracharath Party was to inherit Gen. Prayut Chan-o-cha, who served as Head of the National Council for Peace and Order (NCPO.)

All 3 parties try to create political legitimacy. The military has direct access to political control within the party, a key factor in the failure of the military's succession to power. Manangkhasila Free Party There was a conflict between the Soi Ratchakru Group and the Si Sao Deves Group, leading to conflicts between the police and the military officers, causing Field Marshal Sarit Thanarat to finally take the coup from the government of Field Marshal Pibulsongkram.

For the PalangPracharath Party, local politicians and influential political figures were used as puppets for the military, with its leaders at the back for conducting political affairs within the party. Has designed the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand which requires 250 senators from the military to vote for the Prime Minister. Including the use of independent organizations as a means of military assault by the agency, suggesting that officers can modify their strategy in new ways by using the military system, the army and the law by These are things that unite the power of the civil state to achieve success in this power.

Keywords: Junta, Politics, Military Parties

¹ Master of Political Science, Chulalongkorn University

* Email: toy_tataku@hotmail.com

บทนำ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 กองทัพไทยได้เข้ามาเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมากเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองถือได้ว่าเป็น “ข้ออ้าง” สำคัญในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากการศึกษาบทบาททางการเมืองของกองทัพที่ผ่านมา พบว่า กองทัพได้พยายามจัดตั้ง “พรรคการเมือง” เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของประเทศ พรรคการเมืองที่มี “ทหาร” เป็นตัวละครหลัก หรือ “พรรคทหาร” ในประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสหประชาไทย พรรคชาติสังคม พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชารัฐ

การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นรูปแบบหนึ่งของความพยายามที่จะสืบทอดอำนาจทางการเมืองของกองทัพ เพื่อรักษา “เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ” ภายใต้ความร่วมมือแบบพึ่งพาอาศัยผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างกองทัพกับนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่น โดยรูปแบบการบริหารพรรคมี 2 แบบรูปแบบหนึ่ง คือ การที่ผู้นำหรืออดีตผู้นำของกองทัพเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคโดยตรงอย่างเปิดเผย เช่น พรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค มีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตรีประภาส จารุเสถียร เป็นรองหัวหน้าพรรค เป็นต้น ส่วนอีกแบบหนึ่ง คือ การนำนักการเมืองเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อสะท้อนว่าพรรคของตนปราศจากการครอบงำของกองทัพ เช่น พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ อดีตหัวหน้าพรรคเอกภาพ เป็นหัวหน้าพรรค และมีนาวาอากาศตรีฐิตินาครพรรพ ผู้ใกล้ชิดกับคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นเลขาธิการพรรค

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นมา ความสำเร็จและความล้มเหลวในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกองทัพโดยเปรียบเทียบจากพรรคทหารที่ครอบงำโดยกองทัพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า การใช้สถานภาพของกองทัพในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างไร ทั้งนี้อาจใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกองทัพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาในการก่อตั้งพรรค รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคทหารในแต่ละสมัย และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคพลังประชารัฐ

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ คือ ทฤษฎีสถาบันการเมืองของ Huntington (1968: 12-24) โดยพิจารณาในประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ

1. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) พรรคการเมืองจะต้องอาศัยการปรับตัวตามความท้าทายของสภาพสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม ระยะเวลายาวนานนี้เองจะส่งผลให้มีความท้าทายมากยิ่งขึ้นเพื่อพิสูจน์ว่า พรรคการเมือง หรือองค์กรนั้นมีความแข็งแกร่งกว่าพรรคการเมืองอื่นที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองเก่าไม่จำเป็นต้องปรับตัวตลอดเวลา เพียงแค่สามารถดำรงอยู่ได้ตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้หากพรรคการเมืองได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพก็จะตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. ความสลับซับซ้อน (Complexity) พรรคการเมืองต้องมีหน่วยงานย่อย ๆ เพื่อแยกอำนาจหน้าที่ที่สามารถแบ่งแยกตามสายบังคับบัญชา ยิ่งพรรคการเมืองมีหน่วยงานย่อย ๆ มากยิ่งขึ้นเท่าใด ความสามารถในการทำกิจการต่าง ๆ ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นและจะมีการเชื่อมโยงไปมาระหว่างหน่วยงานในองค์กร

3. ความอิสระ (Autonomous) พรรคการเมืองจะต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพโดยปราศจากการครอบงำจากสถาบันทางการเมืองหรือแหล่งอำนาจอื่น ๆ ซึ่ง “อำนาจ” ในที่นี้อาจหมายถึงแหล่งอำนาจที่มาจากภายนอกหรือภายในตัวพรรคการเมืองเองด้วย

4. ความเป็นเอกภาพ (Coherence) บุคลากรและสมาชิกภายในพรรคการเมืองจะต้องมีความเห็นพ้องกันในกฎเกณฑ์ และมีความสำนึกร่วมกันภายในองค์กร ทั้งต้องมีส่วนร่วมตามกฎหมายและกติกาขององค์กร

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประจักษ์ ก้องกีรติ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร (2561: 7-35) ที่ได้ศึกษา เรื่อง “ระบอบประยุทธ์ การสร้างรัฐประหารและทุนนิยมแบบช่วงชั้น” พบว่า หลังจากการทำรัฐประหาร โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2557 แล้ว กองทัพได้เข้ามาควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อปกป้องอำนาจและผลประโยชน์ของตนเอง เนื่องจากมี 3 ปัจจัยที่อาจจะทำลายเสถียรภาพโครงสร้างทางการเมืองของไทยได้ ปัจจัยแรก คือ กระบวนการอันสืบเนื่องจากการสืบสันตติวงศ์ซึ่งอาจมีผลกระทบต่ออำนาจของกลุ่มชนชั้นนำ ปัจจัยที่สอง คือ พรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็งได้รับคะแนนเสียงจากมวลชนในชนบทและแรงงานในเมือง ปัจจัยที่สาม คือ การกำเนิดของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีรากฐานจากผลประโยชน์ด้านการเมืองและอุดมการณ์ “ระบอบประยุทธ์” ใช้วิธีการทางการเมืองต่างจากคณะรัฐประหารในอดีตโดยการแบ่งอำนาจของตนเองในภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีการอิงการแบ่งสรรอำนาจอย่างรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยระบอบประยุทธ์พยายามที่จะสร้างให้คณะรัฐมนตรี รัฐสภา รวมไปถึงรัฐวิสาหกิจเป็นภาคขยายของกองทัพ ทั้งยังได้ออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อให้อำนาจของกองทัพและชนชั้นนำกลายเป็นสถาบันที่มีอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นทางการโดยการลดทอนอำนาจของฝ่ายเลือกตั้ง ทั้งนี้ระบอบประยุทธ์เน้นการเป็นหุ้นส่วนกับบรรษัทธุรกิจหลายภาคส่วนทั้งสัญชาติไทยและสัญชาติจีน เพื่อก่อตั้งแผนนโยบายประชารัฐที่เอื้อประโยชน์แก่บริษัทยักษ์ใหญ่ มุ่งเปิดตลาดการค้าเสรีมากกว่ามุ่งสนับสนุนให้บริษัทขนาดเล็กในท้องถิ่นได้เกิดและเติบโต

ในขณะทำงานของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2561: 61-71) เรื่อง “เผด็จการวิทยา” พบว่า เผด็จการสมัยใหม่ (Modern authoritarianism) ได้เปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมที่เกิดขึ้น ปัจจุบันเผด็จการสมัยใหม่ไม่ได้

คำนึงถึงการเป็นผู้นำที่เด็ดเดี่ยวและมีอุดมการณ์ที่เหนียวแน่นเพื่อเข้ามาปกป้องการทำงานที่ล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือน แต่เผด็จการสมัยใหม่ได้เรียนรู้ตามกระแสของโลกยุคโลกาภิวัตน์และสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้นานาชาติได้อย่างทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งการเปลี่ยนผ่านของรัฐสังคมนิยมทั้งสองประเทศนี้มีทิศทางที่แตกต่างกัน แต่เงื่อนไขสำคัญของเผด็จการทั้งสองประเทศนี้คือ “ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี” ของการปกครองแบบเผด็จการซึ่งมีความสำคัญมากกว่าตัวผู้นำ อุดมการณ์ และระบบเศรษฐกิจเหมือนในอดีต จากเดิมรูปแบบเผด็จการในอดีตเน้นการผูกขาดอำนาจในตัวผู้ปกครองเพียงคนเดียวหรือกลุ่มนายทหารโดยใช้กฎหมายที่เข้มงวดและปกครองด้วยความเด็ดขาด เผด็จการสมัยใหม่ได้เข้าทำการแทรกแซงการทำงานของสื่อ เผด็จการสมัยใหม่ไม่ได้ใช้กำลังและอาวุธในการเข้าควบคุมความสงบด้วยความรุนแรง แต่ใช้กฎหมายของระบบเผด็จการเป็นเครื่องมือ เช่น การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกดขี่และบังคับทางการเมือง (legalized political repression) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากตัวกฎหมายที่ถูกตีความ การออกกฎหมายต่าง ๆ หรือการที่สถาบันตุลาการได้สยบยอมต่ออำนาจของเผด็จการ

งานของชัยวัฒน์ สารสมบัติ (2528: 193-199) เรื่อง “ทหารกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง (2500-2526)” พบว่า พรรคการเมืองทหารมีลักษณะที่สำคัญคือ การรวบรวมข้าราชการประจำและกลุ่มนายทหารที่มีอำนาจทางการเมืองเข้ามาสังกัดพรรคการเมือง เป็นพรรคการเมืองที่ดำเนินการไปเพื่อผลประโยชน์ในการรักษาสถานภาพทางการเมืองของผู้นำทหารในช่วงที่ประเทศกำลังเข้าสู่ช่วงความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้พรรคการเมืองทหารได้รับการสนับสนุนจากกองทัพที่มีความเป็นเอกภาพและส่งเสริมให้กลุ่มทหารที่สังกัดพรรคการเมืองทหารมีเพียงกลุ่มเดียว โดยส่วนใหญ่ผู้นำทางการเมืองในขณะนั้นมักจะเป็นผู้ที่เป็สายบังคับบัญชาอยู่ในกองทัพและต้องใช้กำลังจากกองทัพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองเป็นเพียงกลไกทางการเมืองที่ทหารใช้ในรัฐสภาเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่าประเทศจะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและมีการเลือกตั้งผ่านระบบพรรคการเมือง แต่ถ้าช่วงใดมีพรรคการเมืองของทหาร การบริหารราชการแผ่นดินก็จะมีลักษณะที่เหมือนเดิม เพียงแต่จะต้องมีพรรคการเมืองในรัฐสภาเพื่อสร้างความชอบธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายให้กับรัฐบาลทหาร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องจากสื่อต่าง ๆ เช่น บทสัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ ฯลฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พรรคทหารในการเมืองไทย ดังนี้

ตารางแสดงรายชื่อพรรคทหารในการเมืองไทย

รายชื่อ	วันก่อตั้ง	วันยุบพรรค	ระยะเวลา
พรรคเสรีนิยมคึกคัก	29 กันยายน พ.ศ.2498	21 ธันวาคม พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐประหาร	2 ปี 3 เดือน
พรรคชาติสังคมนิยม	21 ธันวาคม พ.ศ.2500	20 ตุลาคม พ.ศ.2501	10 เดือน
พรรคสหประชาไทย	24 ตุลาคม พ.ศ.2511	19 พฤศจิกายน พ.ศ.2514	3 ปี 26 วัน
พรรคสามัคคีธรรม	3 มกราคม พ.ศ.2535	เดือนสิงหาคม พ.ศ.2535 พลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออก	7 เดือน
พรรคพลังประชารัฐ	2 มีนาคม พ.ศ.2561	ปัจจุบัน	5 ปี 2 เดือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พรรคทหาร จำนวน 3 พรรค ประกอบด้วย พรรคเสรีนิยมคึกคัก พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชารัฐ เกณฑ์สำคัญในการคัดเลือก ได้แก่ ความเข้มแข็งของพรรค ช่วงระยะเวลาการดำรงอยู่ของพรรค ตั้งแต่เริ่มการก่อตั้งจนถึงเวลาการล่มสลาย และจำนวนข้อมูลทฤษฎีภูมิที่สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งอ้างอิงได้

ขอบเขตงานวิจัย

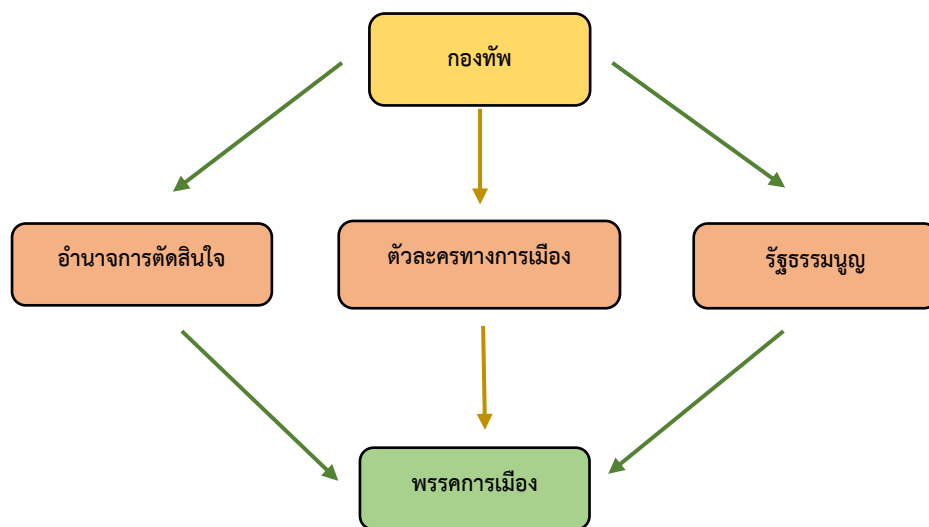
ผู้วิจัยศึกษาถึงปัจจัยการก่อตัว ปัจจัยความสำเร็จและการล่มสลายของพรรคทหารในอดีตจนนำไปสู่แนวโน้มการก่อตั้งพรรคพลังประชารัฐ เพื่อนำไปสู่การสนับสนุน พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในสมัยที่ 2 ภายหลังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 ด้วยการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านกลไกของสถาบันทางการเมือง

สมมติฐาน

1. พรรคการเมืองภายใต้การครอบงำของกองทัพทั้ง 3 พรรค จัดตั้งขึ้นโดยกองทัพเนื่องจากพรรคใช้รูปแบบพรรคการเมืองที่อยู่ภายใต้การนำของคณะบุคคล คือ กองทัพโดยการครอบงำของกองทัพผ่านตัวละครที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นและผู้มีชื่อเสียงทางการเมืองโดยการปรับตัวของพรรคเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยทางการเมืองภายนอก ได้แก่ เมื่อเกิดการต่อรองของกลุ่มภายในพรรคการเมืองจะจบลงด้วยการตัดสินใจของกองทัพซึ่งเป็นการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีทำให้ขาดเสถียรภาพและขาดความปรองดองภายในพรรคแทนที่จะวางรากฐานความเป็นประชาธิปไตยภายใต้การนำของคณะกรรมการบริหารพรรค
2. ชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคภายใต้การครอบงำของกองทัพ รัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกโดยคณะรัฐประหารมีความสำคัญต่อพรรค เพื่อให้เป็นรากฐานสำคัญต่อการเข้ามาสืบทอดอำนาจทางการเมืองของกองทัพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถตอบคำถามหลักของการวิจัยว่า ในอดีตที่ผ่านมา กองทัพมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยนำพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค ซึ่งประกอบด้วย พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคสามัคคีธรรม และพรรคพลังประชาชน โดยการนำมาเปรียบเทียบกับกันเพื่อหาคำตอบว่า พรรคทหารในแต่ละยุคประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังข้อสรุปตามภาพการบริหารงานของพรรคทหาร

ภาพแสดงการบริหารงานของพรรคทหาร

1. พรรคเสรีมนังคศิลา

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของ พรรคเสรีมนังคศิลา โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังนี้

1.1 ความสามารถในการปรับตัว ในส่วนของพรรคเสรีมนังคศิลา กองทัพได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบยุทธวิธีโดยการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กองทัพมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นโดยการจัดตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาเพื่อเป็นองค์กรทางการเมืองในการสนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้กลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้ง โดยใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อให้มีเสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาล เช่น จอมพลเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจทำการจัดเลี้ยงพวก “ผู้กว้างขวาง” หรือพวกอันธพาล รวมถึงนายตำรวจผู้ใหญ่ให้ช่วยเหลือพรรคเสรีมนังคศิลาที่มี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค ในการเลือกตั้งมีการตรวจสอบพบบัตรเลือกตั้งที่พิมพ์จากโรงงานโดยมีเครื่องหมายกากบาทกากบาทบัตรเลือกตั้งไว้เรียบร้อยแล้ว หรือที่เรียกว่า “ไฟฟ้า” เป็นจำนวนมาก และมีการใช้กลุ่มบุคคลเวียนลงคะแนนให้พรรคเสรีมนังคศิลาหลายรอบ เรียกว่า “พลร่ม” โดยใช้ทหารหมุนเวียนไปลงคะแนนคนละหลายครั้ง จนเกิดศัพท์ใหม่ทางการเมืองเรียกว่า “เวียนเทียน” ซึ่งเกิดในพื้นที่ห่างไกลจาก

ชุมชนหรือเป็นเขตเลือกตั้งที่มีกลุ่มผู้ใช้สิทธิ์จำกัด จึงเป็นเหตุให้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เป็นการเลือกตั้งที่สกปรกที่สุดในประเทศไทย

1.2 ความสลับซับซ้อน ในส่วนของความสลับซับซ้อน พรรคเสรีมนังคศิลาเป็นพรรคการเมืองที่ใช้รูปแบบของอำนาจรัฐเข้ามาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับกองทัพ โดยการทำรัฐประหารตนเองทางวิทยุ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 กองทัพได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 และนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 มาประกาศใช้ในราชอาณาจักรไทย ส่งผลให้รัฐสภามีผู้แทนราษฎร 2 ประเภท ได้แก่ สมาชิกประเภทที่ 1 มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎร และสมาชิกประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารเพื่อทำหน้าที่รัฐสภาชั่วคราวเพราะเป็นสภาที่ประกอบไปด้วย ทหารบก ทหารเรือ และตำรวจ นอกจากนี้กองทัพยังได้จัดตั้งคณะกรรมการนิติบัญญัติ (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกประเภทที่ 1 และสมาชิกประเภทที่ 2 โดยคณะกรรมการนิติบัญญัติทำหน้าที่กลั่นกรองการตรากฎหมายของฝ่ายกองทัพ โดยพระราชบัญญัติที่สำคัญในการผลักดันของกลุ่มนี้ คือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญในการสร้างพรรคการเมืองให้กับฝ่ายกองทัพในการจัดตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งเป็นองค์กรทางการเมืองที่สร้างฐานอำนาจของกองทัพในการลงสมัครรับเลือกตั้งภายใต้การบริหารประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

1.3 ความอิสระ พรรคเสรีมนังคศิลาไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองภายในพรรคอยู่ที่จอมพลเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรค ถึงแม้จะมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค แต่อำนาจการตัดสินใจทั้งหมดไม่ได้อยู่ที่หัวหน้าพรรค

1.4 ความเป็นเอกภาพ พรรคเสรีมนังคศิลาไม่มีความเป็นเอกภาพ ถึงแม้ว่าพรรคเสรีมนังคศิลาจะเป็นการรวมตัวกันของฝ่ายกองทัพ โดยมีฝ่ายชอยราชครู นำโดยจอมพลเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้นำของฝ่ายตำรวจและมีกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำของฝ่ายกองทัพ โดยอำนาจการบริหารพรรคเสรีมนังคศิลา และอำนาจในการหาทุนเพื่อนำมาสนับสนุนพรรคเสรีมนังคศิลาอยู่ภายใต้การนำของจอมพลเผ่า ศรียานนท์ แต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้ระหว่างที่ทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มชอยราชครูและกลุ่มสี่เสาเทเวศร์มักเกิดปัญหาความขัดแย้งกันตลอดเวลา เป็นเหตุให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะรองหัวหน้าพรรคและแกนนำกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ร่วมกันยื่นข้อเสนอให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรีโดยนำ ส.ส.ประเภทที่ 1 เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และถอนรายชื่อรัฐมนตรีที่มาจากคณะรัฐประหารออกจากคณะรัฐมนตรีชุดเก่าคือ จอมพลเผ่า ศรียานนท์ จากเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในรัฐบาลส่งผลให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญในรัฐบาล เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น พร้อมทั้งนายทหารจำนวน 46 คน รวมทั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 91 คน (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ได้ยื่นใบลาออกจากสมาชิก

พรรคเสริม nang คีลาและไปจัดตั้งพรรคสหภูมิเพื่อเป็นคู่แข่งทางการเมืองในรัฐสภา เป็นเหตุให้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขาดเสถียรภาพในการบริหารประเทศ

ดังนั้นพรรคเสริม nang คีลาจึงเป็นพรรคที่ล้มเหลวในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสืบทอดอำนาจของกองทัพ โดยพบว่า พรรคเสริม nang คีลานั้นการใช้ตัวละครทางการเมืองที่เป็นกลุ่มคณะบุคคลที่อยู่ในกองทัพ เข้ามามีบทบาทภายในพรรค ได้แก่ คณะกรรมการบริหารพรรคมาจากกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนายทหารฝ่ายกองทัพบก และกลุ่มชอยราชครู เป็นการรวมตัวของกลุ่มนายตำรวจ นำโดยจอมพลเผ่า ศรียานนท์ โดยผลของการศึกษาพบว่า การก่อตั้งพรรคเสริม nang คีลา จอมพลเผ่า ศรียานนท์ เป็นศูนย์กลางทางอำนาจสำคัญทางการเมืองภายในพรรคโดยการรวบรวมบุคคลที่มีอำนาจทางทหารเข้ามารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองโดยในแต่ละกลุ่มมีผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อนำจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาเป็นตัวละครหลักทางการเมือง เพื่อสืบทอดอำนาจของกองทัพโดยอำนาจในการตัดสินใจภายในพรรคส่วนใหญ่ขึ้นตรงกับจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ทั้งในแง่การบริหารงานภายในพรรคและการหาเงินสนับสนุนพรรคเสริม nang คีลา ในขณะนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและการดำเนินกิจการภายในพรรคเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว ดังจะพบว่าจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ได้สร้างสัมพันธไมตรีร่วมกับกองทัพสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย โดยกองทัพสหรัฐอเมริกายังได้สนับสนุนเงินให้กับกองทัพไทย เพื่อใช้ในการทหารและตำรวจในการซื้อยุทโธปกรณ์เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการทางช่วยเหลือทางทหารและขยายปฏิบัติการกองกำลังกึ่งทหาร (paramilitary) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นป้อมปราการทางทหาร เน้นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจระยะยาวที่มุ่งทางภาคอีสานเพื่อลดทอนการต่อต้านสหรัฐรวมไปถึงการนำเงินจาก Sea Supply Corporation เป็นจำนวน 4,000 ล้านบาท (สุราชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) เพื่อซื้อเสียงและหาฐานสนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการสืบทอดอำนาจในครั้งนี้ ด้วยเหตุที่การรวมตัวของสมาชิกพรรคเสริม nang คีลาเป็นการรวมตัวของฝ่ายที่สนับสนุนกองทัพ แต่เนื่องจากเกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์กันระหว่างสองกลุ่มนี้ คือ กลุ่มสี่เสาเทเวศร์ และกลุ่มชอยราชครู ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าปัจจัยนี้เป็นเหตุผลสำคัญในการทำให้พรรคเสริม nang คีลาล่มสลาย ด้วยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองภายในพรรคด้วยการทำสงครามข่าวจากหนังสือพิมพ์ โดยหนังสือพิมพ์ฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกอบไปด้วยหนังสือพิมพ์สารเสรี หนังสือพิมพ์ไทย โดยหนังสือพิมพ์ไทยได้โจมตีฝ่ายจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ว่า “มีส่วนพัวพันในเรื่องของการค้าขายฝิ่นเถื่อนและการใช้อิทธิพลมีดสังหารนักการเมือง ” นอกจากนี้หนังสือที่เป็นฝ่ายสนับสนุนจอมพลเผ่า ศรียานนท์ ได้โจมตีฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ว่ามีผลประโยชน์ทางธุรกิจมหาศาล โดยเฉพาะได้รับผลประโยชน์จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (สุราชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553) ส่งผลให้นำไปสู่การลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ๆ ในรัฐบาลหลายกระทรวง พร้อมนายทหารจำนวน 46 คน รวมทั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 91 คน ได้ยื่นใบลาออกจากสมาชิกพรรคเสริม nang คีลาและ เป็นผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม และประกาศ

ยกเลิกพระราชบัญญัติพรการเมือง พ.ศ.2498 ทำให้พรรคเสริมนั่งคิลาสิ้นสุดบทบาทของพรการเมืองที่ครอบงำโดยกองทัพ

นอกจากนี้ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในด้านการบริหารงานราชแผ่นดิน ต้นเหตุความขัดแย้งเกิดจากการที่คณะรัฐประหาร 2494 ได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 ซึ่งผู้วิจัยมองว่ากองทัพได้เข้ามาลดทอนพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถวายพระราชอำนาจให้สถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองผ่านการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด การแต่งตั้งองคมนตรี รวมถึงบทบาทการเมืองของผู้สำเร็จราชการโดยส่งผลให้การทำงานของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นไปด้วยความยากลำบาก เช่น กรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคัดค้านและชะลอการลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้พระราชบัญญัติที่มุ่งปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลโดยถูกคัดค้านจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการปกครองของประเทศไทยในขณะนั้นเป็นยุคที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมากและสถาบันพระมหากษัตริย์ในขณะนั้นก็ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของทหาร จากเหตุการณ์ดังกล่าวสถาบันพระมหากษัตริย์ได้สร้างสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาเพื่อแสวงหาการสนับสนุนทางการเมือง โดยสหรัฐอเมริกาได้ผลักดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลางในการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศในระหว่างสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีท่าทีในการคัดค้านการทำงานของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา (ณัฐพล ใจจริง, 2563)

2. พรรคสามัคคีธรรม

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของพรรคสามัคคีธรรม โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 ความสามารถในการปรับตัวของพรรคสามัคคีธรรม ในส่วนนี้กองทัพพยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคพลเรือน โดยมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองไทย ทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งในรัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหาร กองทัพใช้ยุทธวิธี “ดูด” นักการเมืองท้องถิ่นจากภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสานของประเทศไทยเพื่อเข้ามาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ด้วยเชื่อว่าอดีตนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านั้นจะเป็นฐานเสียงสำคัญในการสู้ศึกเลือกตั้งในครั้งนั้น อันประกอบไปด้วย กลุ่มอดีต ส.ส จากพรรคต่าง ๆ เช่น พรรคชาติไทย พรรคเอกภาพ พรรคราษฎร พรรคประชาชน พรรคกิจสังคม พรรคความหวังใหม่ พรรคปวงชนชาวไทย พรรครวมไทย เป็นต้น (ศุภชัย แสนยุติธรรม, 2537) และเชื่อว่าอดีตนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านั้นเป็นตัวละครทางการเมืองที่สร้างภาพลักษณ์ให้เห็นว่าพรรคสามัคคีธรรมปราศจากการครอบงำของกองทัพ มีการยื่นผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งด้านการเงินและการช่วยเหลือด้านคดีความเพื่อให้อดีตนักการเมืองจากพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม

2.2 ความสลับซับซ้อน พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่ใช้รูปแบบของอำนาจรัฐเข้ามาเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งทางการเมืองและเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับกองทัพโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยคณะรัฐประหารทำหน้าที่ในการพิจารณารายชื่ออดีตรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จำนวน 22 คน เพื่อตรวจสอบและอายัดทรัพย์สินชั่วคราว ซึ่งในที่สุดคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ได้สรุปสำนวนสอบสวนและนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่เพื่อลงมติยึดทรัพย์สินจำนวน 10 คน เป็นนักการเมืองจำนวน 9 คน ได้แก่ นายวัฒนา อัศวเหม รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นต้น และเป็นนักธุรกิจ จำนวน 1 คน ซึ่งภายหลังการรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร จัดตั้งคณะรัฐมนตรีที่มีรายชื่ออดีตนักการเมืองที่เคยถูกกล่าวหาว่าได้ทำการทุจริตคอร์รัปชันนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ใช้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในการยึดทรัพย์สินนักการเมืองที่กล่าวมานั้นเพื่อเป็นการต่อรองทางการเมืองเพื่อให้สนับสนุน พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นการสร้างพันธมิตรทางการเมืองเพื่อให้เกิดการปรองดองทางการเมืองระหว่างอำนาจเก่ากับกองทัพ (วาสนา นาน่วม, 2555) นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกจากสายทหาร โดยในรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรีซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากองทัพพยายามที่จะสืบทอดอำนาจซึ่งเป็นเผด็จการรัฐสภา นอกจากนี้ยังได้พยายามใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจให้กับกองทัพ โดยในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เปิดโอกาสให้คนที่ไม่ได้เป็น ส.ส. เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และใช้อำนาจของ ส.ว. ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมที่จะนำพลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผูกขาดอำนาจการบริหารประเทศ

2.3 ความอิสระของพรรคสามัคคีธรรม พรรคการเมืองพรรคนี้ไม่ได้มีความเป็นอิสระเนื่องจากถูกครอบงำด้วยกองทัพ ถึงแม้ว่าจะได้นักการเมืองเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค แต่ในการบริหารงานต่าง ๆ ของพรรคไม่ได้ขึ้นอยู่กับหัวหน้าพรรค

2.4 ความเป็นเอกภาพ พรรคสามัคคีธรรมไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากมีปัญหาความแตกแยกและไร้เสถียรภาพทางการเมือง ดังพบได้ว่าในการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐบาลที่มาจากหลายพรรคนั้น ได้มอบตำแหน่งรัฐมนตรีให้กับกลุ่มนายทุนของพรรค กลุ่มภาคเหนือมีนายณรงค์ วงศ์วรรณ และนายบุญเท่งทองสวัสดิ์ ซึ่งมี ส.ส. จำนวน 29 คน แต่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีมากถึง 6 คน ในขณะที่กลุ่มสนับสนุนของ ส.ส. ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้รับเสียง ส.ส. จำนวน 20 คน กลับได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีเพียงแค่ 2 ที่นั่งในคณะรัฐมนตรี คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ และนายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ อันสะท้อนให้เห็นว่าการวางตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐบาลนั้นมุ่งเน้นที่จะให้อำนาจทางการเมืองส่วนใหญ่แก่กลุ่มนายทุนที่สนับสนุนทางการเงินให้กับพรรคเท่านั้น (สุภชัย แสนยุคธรรม, 2537)

ดังนั้นกล่าวได้ว่า พรรคสามัคคีธรรมได้รับความล้มเหลวในการสืบทอดอำนาจกองทัพ พรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นมาจากคนใกล้ชิดคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (รศช.) มี นาวาอากาศตรี ฐิติ นาครทรรพ ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ พลอากาศเอกเกษร โจนินิล ประธานงานให้กับ นายณรงค์ วงศ์วรรณ นักการเมืองที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้มีอิทธิพลทางภาคเหนือเข้ามารับตำแหน่งหัวหน้าพรรค นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นตัวละครทางการเมืองที่กองทัพพยายามที่จะนำมาใช้ในการผสมผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มกองทัพเข้ามารวมตัวกันภายในพรรคสามัคคีธรรม โดยนายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นผู้ชักนำให้นักการเมืองในพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดภายในพรรค ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการบริหารงานในพรรคนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพโดยใช้วิธีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ขึ้นมาตรวจสอบรายได้ของรัฐมนตรีในรัฐบาล จึงทำให้กองทัพสามารถมีอำนาจในการต่อรองกับนักการเมืองที่อยู่ในพรรค ปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคสามัคคีธรรมได้รับความล้มเหลวนั้นเกิดจากที่การตัดสินใจของการบริหารพรรคขึ้นอยู่กับกองทัพ ดังจะพบว่า ถึงแม้ว่านายณรงค์ วงศ์วรรณ จะได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและเป็นผู้ที่ถูกเสนอชื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง แต่กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกากลับปฏิเสธที่จะออกวีซ่าให้กับ นายณรงค์ วงศ์วรรณ เนื่องจากสงสัยว่ามีการพัวพันกับขบวนการค้ายาเสพติดซึ่งส่งผลให้หลุดจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (เนชั่น, 2563) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 ไม่ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นช่องทางที่ให้ประธานสภาในขณะนั้น คือ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ เสนอชื่อ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยประชาชนมองว่าพลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องการที่จะสืบทอดอำนาจให้กับกองทัพโดยมีวลีเด็ดว่า “เสียสละเพื่อชาติ” ภายใต้การทำงานของพรรคสามัคคีธรรม ก็ยังคงเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งผู้วิจัยมองว่าประเด็นนี้เป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดการแตกสลายของมุ้งการเมืองภายในพรรค และปัจจัยภายนอกคือ การที่ประชาชนลุกฮือขึ้นมาประท้วงรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร เกิดการปราบปรามประชาชนจากรัฐบาลจนนำไปสู่การสลายการชุมนุมในที่สุด เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากส่งผลให้พลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลชุดนี้มีอำนาจในการบริหารประเทศเพียง 48 วันเท่านั้น ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มีระยะเวลาที่น้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนกองทัพ

3. พรรคพลังประชาชนรัฐ

บทวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาของกองทัพเพื่อสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีสถาบันทางการเมืองของ Huntington มาวิเคราะห์ในการปรับตัวของพรรคพลังประชาชนรัฐ ได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 ความสามารถในการปรับตัว ในส่วนของการปรับตัวของพรรคพลังประชาชนรัฐ กองทัพได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบยุทธวิธีด้วยการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองไทยในปัจจุบัน พยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเองมีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยสมาชิกของพรรคมาจากการรวมตัวของบุคคล

ในรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แกนนำหลักในการวางรากฐานของพรรคพลังประชารัฐ คือ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดีบนเส้นการเมืองไทย ทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งในรัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหาร โดยนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นผู้ที่พาพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เดินทางพบนักการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อนำฐานอำนาจของอดีตนักการเมืองเข้ามาเป็นฐานเสียงของพรรคพลังประชารัฐเพื่อสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง

กองทัพได้ใช้ยุทธวิธีพลังดูดในการสร้างฐานเสียงให้กับพรรคพลังประชารัฐโดยการยื่นผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งด้านการเงินและการช่วยเหลือด้านคดีความเพื่อให้อดีตนักการเมืองจากพรรคต่าง ๆ เข้ามาสังกัดพรรค โดยนำเสียงจาก ส.ส. แบบแบ่งเขต มาเป็นฐานอำนาจให้กับพรรคพลังประชารัฐในการทำงานในรัฐสภา ในระยะแรกพรรคพลังประชารัฐถูกออกแบบมาเพื่อเป็นพรรคการเมืองในรูปแบบผสมโดยสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นพรรคการเมืองในรูปแบบเป็นพรรคพลเรือนที่เป็นพรรคการเมืองที่มีนักการเมืองจากหลายภูมิภาคเข้ามาเป็นคะแนนเสียงสนับสนุนฐานเสียงของพรรค มีกลุ่มสื่อยอดกุมารเป็นตัวละครทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ นายอุตตม สาวนายน นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ และนายกอบศักดิ์ ภูตระกูล เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าพรรคพลังประชารัฐปราศจากการครอบงำของทหาร

3.2 ความสลับซับซ้อน ในส่วนนี้กองทัพได้ออกแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคพลังประชารัฐด้วยระบบรัฐราชการ (Bureaucratic polity) ใช้กลไกของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำงานของพรรคพลังประชารัฐ มีกลุ่มแม่น้ำ 5 สาย ซึ่งประกอบด้วย สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) คณะรัฐมนตรี สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นกำลังหลัก กองทัพได้ใช้กลุ่มแม่น้ำ 5 สาย จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสนับสนุนให้กับกองทัพ เช่น การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จำนวน 250 คน เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองให้กับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยการใช้เสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคพลังประชารัฐและพรรคร่วมรัฐบาล เสนอชื่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสภา รวมกับเสียงของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ซึ่งกองทัพก็สามารถที่จะจัดตั้งรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศอีกครั้ง นอกจากนี้หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ กับพรรคพลังประชารัฐจะพบว่า พลเอกประวิตรมีบทบาททั้งในกองทัพและมีบทบาททางการเมืองร่วมกับพรรคพลังประชารัฐ โดยเข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมองว่าสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งเป็นกลุ่มพลังนายทหารของกองทัพที่มีความสำคัญต่อการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่สำคัญ พรรคพลังประชารัฐยังได้ผลประโยชน์อื่น ๆ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 อีกด้วย เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้งจากเดิมให้มาเป็นระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed member apportionment) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้การเลือกตั้งที่ผ่านมา (วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562) พรรคการเมืองขนาดกลางและพรรคการเมืองขนาดเล็กมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรัฐบาลที่

ได้รับเสียงสนับสนุนจากระบบเลือกตั้งแบบระบบจัดสรรปันส่วนผสม ได้เสียงสนับสนุนจากพรรคขนาดเล็กเข้ามาร่วมจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง อันทำให้พรรคพลังประชาชนมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ พรรคพลังประชาชนยังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอิสระทางการเมือง เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นับว่าเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่สำคัญของกองทัพที่นำมาทำลายคู่แข่งทางการเมือง เช่น กรณีการยื่นยุบพรรคไทยรักษาชาติในการเสนอชื่อทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี และกรณีการถือหุ้นสื่อของนักการเมืองทั้งในฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ซึ่งผลที่ออกมาศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคู่กับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ในด้านกลุ่มทุน พรรคประชาชนได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนายทุนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการประชารัฐซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนในการผูกขาดทางการค้าร่วมกับรัฐบาล อีกทั้งพรรคพลังประชาชนยังเปิดโอกาสให้มีการจัดงานเลี้ยงโต๊ะจีนเพื่อระดมทุนจากกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและผู้ทรงอิทธิพลทางการเมืองรวมถึงบริษัทขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มบริษัทในเครือคิงเพาเวอร์ เครือปิโตรเลียม เครืออูปโภคบริโภคน้ำดื่ม อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาล ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มนายทุนเหล่านี้เข้ามาสนับสนุนการทำงานของพรรคพลังประชาชน ส่งผลให้รัฐบาลที่มาจากพรรคพลังประชาชนสามารถออกกฎหมายและเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนในการผูกขาดสินค้าและควบคุมราคาสินค้าอุปโภคบริโภค ส่งผลให้กลไกตลาดสามารถปรับขึ้นลงตามนโยบายของรัฐบาล (ประจักษ์ ก้องกีรติ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2561)

3.4 ความเป็นเอกภาพ สมาชิกภายในพรรคได้เห็นพ้องต้องกันในการที่จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมภายในพรรคโดยมีศูนย์กลางการตัดสินใจอยู่ที่พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ และการเห็นด้วยกับการที่จะสนับสนุนให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ารับดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในนามพรรคพลังประชาชน ดังจะพบว่า ตั้งแต่ที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เกิดปัญหาเรื่องการจัดสรรเก้าอี้รัฐมนตรีให้กับผู้การเมืองต่าง ๆ ก็สามารถที่จะจัดการผลประโยชน์ลงตัวได้ตามความต้องการของสมาชิกภายในรัฐบาล นอกจากนี้ถึงแม้ฝ่ายค้านจะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจในการทำงานของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี แต่พรรคร่วมรัฐบาลยังคงรักษาความเป็นเอกภาพในการจัดการพรรคร่วมรัฐบาลและยังคงรักษาเสถียรภาพในการบริหารประเทศได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้รัฐบาลอยู่ครบวาระ 4 ปี นับเป็นพรรคทหารพรรคแรก que ประสบความสำเร็จในการสืบทอดอำนาจของกองทัพในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ พรรคทหารในการเมืองไทยแต่ละยุค มีการปรับตัวที่แตกต่างกันตามบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ดังจะพบว่า ในช่วงแรก พรรคการเมืองที่ถูกครอบงำโดยกองทัพได้ใช้รูปแบบการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยการใช้ผู้นำกองทัพและกลุ่มนายทหารเข้ามามีบทบาทต่อการควบคุมอำนาจทางการเมืองภายในพรรค ในปัจจุบันพรรคทหารได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย การให้กลุ่มนายทุนหรือนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาร่วมดำเนินกิจการภายในพรรคการเมือง รวมไปถึงการออกแบบรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกลไกหลักที่กองทัพสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองที่อยู่ภายใต้การครอบงำของกองทัพ โดยวิธีการต่าง ๆ การที่กองทัพพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนที่นักการเมือง ได้ส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยของเมืองไทยยิ่งอ่อนแอและไม่ได้พัฒนาไปตามสถานการณ์โลกที่ควรจะเป็น ทั้งยังทำให้ประชาชนหมดความเลื่อมใสในระบบกระบวนการยุติธรรมที่ถูกครอบงำโดยกองทัพอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเจาะลึกเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนกับพรรคทหารจากอดีตถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ณัฐพล ใจจริง. (2563). *ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี: การเมืองไทยภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา 2491-2500*. ฟาเดียวกัน.
- เนชั่น. (2563). เปิดประวัติ “ณรงค์ วงศ์วรรณ” พ่อเลี้ยงเมืองแพร่ นักการเมืองคนดังของเมืองไทย” <https://www.nationtv.tv/main/content/378795106>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ, และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2561). ระบอบประยุทธ์: การสร้างรัฐทหารและทุนนิยมแบบช่วงสั้น. *วารสารฟาเดียวกัน*, 16(2), 7-35.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2561). *เผด็จการวิทยา*. มติชน.
- วาสนา นาน่วม. (2555). *บันทึกคำให้การสุจินดา คราประยูร กำเนิดและอวสาน รสช.* (พิมพ์ครั้งที่5). มติชน.
- ศุภชัย แสนยุติธรรม. (2537). *บทบาททางการเมืองของทหารไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรม (2533-2535) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ตีพิมพ์ไม่ได้ตีพิมพ์]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2553). *แผนชิงชาติไทยว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง 2491-2500* (พิมพ์ครั้งที่3). 6 ตุลารำลึก.
- Samuel P. Huntington. (1968). *Political order in changing societies*. Yale University Press.